

JANA IRU

DETVANKA

Ljndeni

Detvanka

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindeni.sk
www.albatrosmedia.sk

Ljndeni

Jana Iru

Detvanka – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2026

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

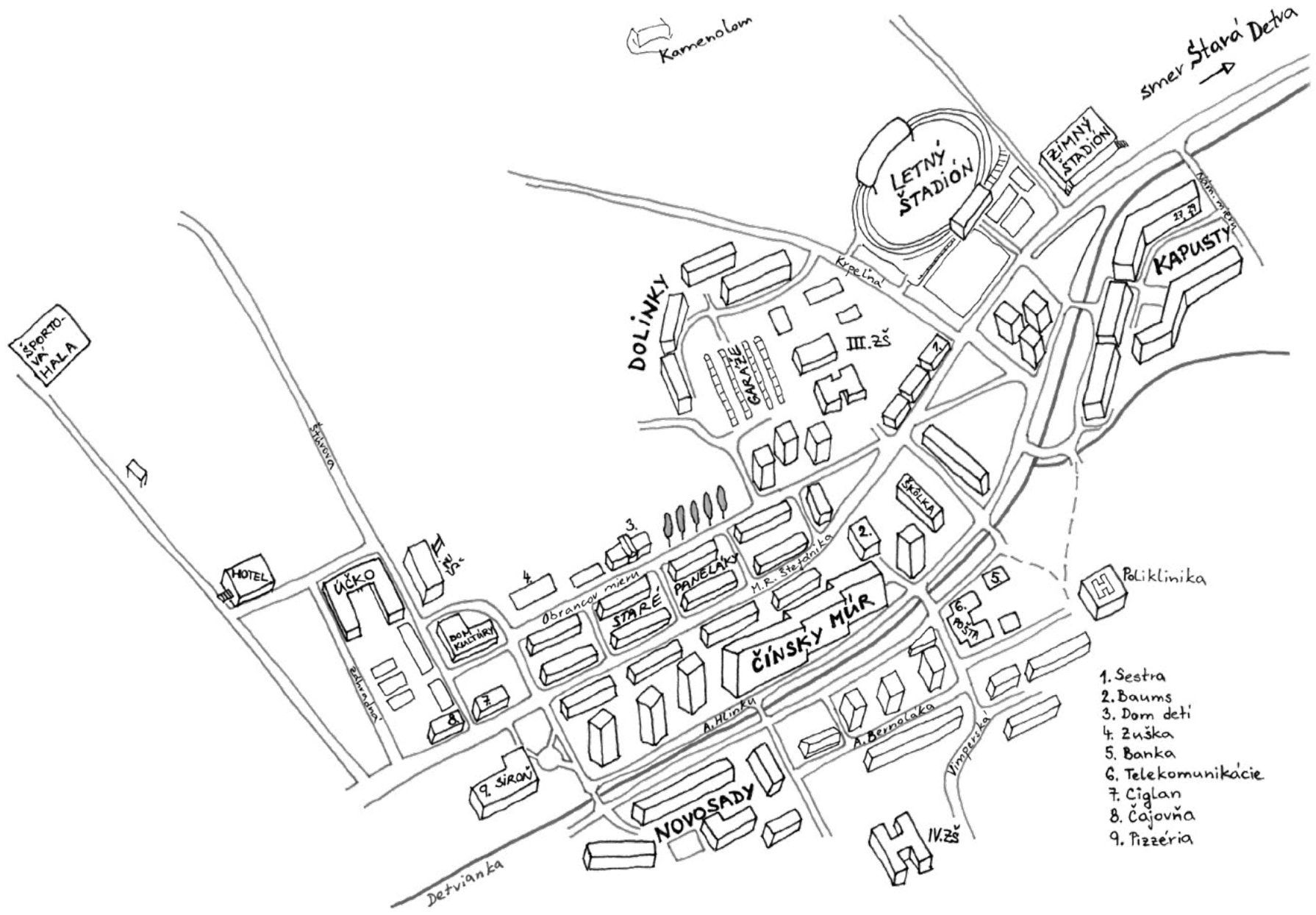

ALBATROS MEDIA

JANA IRU

DETVANKA

Ljndeni

1. Sestra
2. Baums
3. Dom deti
4. Zuška
5. Banka
6. Telekomunikácie
7. Ciglan
8. Čajovňa
9. Pizzéria

„As in a party game. Say the word and pass it on.
So be sparing. What you alter in the remembering has
yet a reality, known or not.“

CORMAC MCCARTHY – THE ROAD

„Ako v spoločenskej hre. Povedz slovo a pošli ho ďalej.
Buď stručný. To, čo pri spomínaní pozmeniš,
má stále svoju realitu – či už známou, alebo nie.“

CORMAC MCCARTHY – CESTA

Postavy sú vymyslené a vymodelované spomienkami.
Nie sú to živé bytosti, sú to len tieň.

NA BALKÓNE (Bratislava)

Biela strana ako miesta mojej pamäti, a pritom by som si tak veľmi chcela pamätať! Ved' som mala pekné detstvo.

Vyrastať v Detve, v malom mestečku, bolo čarovné. Ani vidiek, ani mesto. Vtedy som vždy hrdo dodávala „okresné“. Dnes stačí, keď poviem, že som z Detvy – všetko sa tým dá vysvetliť. Všetko. Ak niečo nechápem či, naopak, poznám pridobre. Na všetko stačí povedať „som z Detvy“ a všetci hneď rozumejú alebo možno nerozumejú, ale majú pocit, že si vedia predstaviť, aké je to vyrastať v Detve a mať moje (ne)skúsenosti. Prd vedia. Ale vždy ich nechám. Usmejú sa, spomenú si na bryndzové halušky, folklórne slávnosti pod Poľanou a tí sofistikovanejší na lezenie po Kaľamárke. A tak to má byť. Len hlbšie nepreniknúť.

Oni vyrastali inak, v iných mestách. Moja Detva bude vždy len moja. Vtedy a tam, v tom čase.

Dnes som tu na balkóne v Bratislave a prd viem, čo sa deje v Detve, ako sa tam vyrastá, aké tam majú problémy. Neviem ani len to, akú hudbu počúvajú.

Detvou sa rozozvučí zvuk fujary – mestský rozhlas stále funguje. S ľútosťou oznámia, kto zomrel. Moja mama otvára balkón, pretože ráno, keď to hlásili prvýkrát, nezachytila meno. Hupian. Zomrel Hupian. Mama hneď vie povedať, koho mal za ženu a kto bola jeho sestra, jeho brata by som zas mala poznať aj ja, veď učil na škole, kam som chodila, a jeho sesternica a druhá žena a bla, bla, bla... už nepočúvam. Hupian je mi ukradnutý. Aj táto zvláštna Detva, ktorá už nie je moja a ktorej nerozumiem. Chcem, aby stále bol malý parčík za Siroňou, cez ktorý som chodila krížom, keď som išla niekedy za starkou. Chcem, aby stále rástli topole, keď budem kráčať späť od starkej popri Dome detí. Chcem, aby bol starý Dom detí. Chcem, aby bola starká.

Som tu len na pár dní v roku a vždy mám z toho zvláštny pocit. Cestovanie v čase. Tváre z barov dospeli. Zrazu na ihrisku spolu naháňame svoje deti a nesmelo sa zdravíme. Lovím v pamäti, s kým som sa zdravila a s kým nie. Komu by som sa nemala pozdraviť, hoci mám pocit, že ich všetkých poznám. Som na prechádzke spomienkami. Vtedy sme sa zdravili z videnia. Dnes sa už nezdravíme. Už sa predsa nevidáme každý piatok a sobotu v Ciglane.

Ciglan je už dávno zavretý. Už nezídem po tých schodoch do čudného tmavého baru v suteréne, kde majú zlé pivo, ale barman Oto ti bol ochotný naliať. Už si na džubokse nepustím svoje obľúbené pesničky. Už nebudem čakať v tmavozelenom boxe, kým prídu navrch playlistu, keďže nemám mince navyše, aby som všetkých predbehla.

Už ťa neuvidím hádzať šípky ani sedieť pri bare. Už tu nie si. A možno je to aj dobre. Dobre pre mňa. Nevie, či by som zniesla vidieť ťa naháňať iné deti po ihrisku ako tie moje. Možno by sme sa ani nepozdravili a mne by pukalo srdce a preklínala by som ťa, ako si nemôžeš pamätať.

Ale keď pamäť je taká zradná, toľko vecí si chcem a neviem vybaviť. Toľko vecí chcem zabudnúť a sú tu. Ale tak je to asi v každej hlave a na každom sídlisku, nielen v Detve.

1

PRIŠLI... KOLOTOČE (Detva, jar 1998)

Prišli kolotoče. Konečne sa niečo bude diať. Začína sa jar.

Kráčam popri Nadi. Ideme spolu zo školy domov, keď ich uvidíme. Zdajú sa nám veľké a svojimi sýtymi farbami na šedivom betónovom parkovisku bijú do očí. Ešte nie sú úplne rozložené. Museli prísť, kým sme boli v škole. Hudba z reprákov už ohlušuje okolie a prebija čvirikanie vtákov. Podskočím a usmejem sa na Naďu. Aj ona sa usmeje. Z nás dvoch mám kolotoče radšej. Ona sa bojí, výskanie sa jej zdá trápne, ale vždy ju ukecám aspoň na jednu-dve jazdy.

Zrýchlime krok, nech sme skôr doma, nech máme skôr hotové úlohy, nech sme skôr na kolotočoch.

Prejdeme cez mostík popri Slimáku, kde zazriem pri bare s pivom v ruke vysokého čiernovlasého chlapíka – svojho otca. Uhne pohľadom a ja sa tiež tvárim, že som si ho ne všimla. Kráčame popri našom paneláku, obe bývame až na konci. Ja v predposlednom vchode od starej Detvy a Naďa vo vedľajšom.

„Čau.“

„Čau.“

„O štvrtej zvoním.“

Prikývne.

Skontrolujem schránku. Leží tam veľká obálka. Už z polepu viem, že je od Slobody zvierat. Píšem si s nimi už rok a pol. S Naďou sa chystáme urobiť na škole zbierku. Vezmem ju, vybehnem po schodoch k výťahu a stlačím šestku.

Doma nik nie je. Mama je ešte v práci a otec tam, kde som ho nevidela. V kuchyni rýchlo rozrežem obálku a skontrolujem obsah. Je tam toho dosť. Veľké plagáty, informačné letáky, nálepky, šek. Vezmem to do svojej izby a z tašky rýchlo vyberám zošity. Našťastie nemáme veľa úloh. Matiku urobím raz-dva, s angličtinou sa trochu trápim. Pobalím si knihy a zošity. Vzápätí si ešte rýchlo na zajtra prečítam dejepis. Je pol štvrtej, keď skončím. Mám ešte čas. V obývačke si sadnem na gauč a pustím Vivu. O takomto čase chodia len klipy, netreba rozumieť. Nevydržím dlho sedieť. Začnem tancovať a skákať po gauči. Kolotoče! Kolotoče! V Detve sú konečne znova kolotoče!

Zvoním.

„No poď už.“

„Idem.“

Vždy povie „idem“ a nejde. Čakám ju desať minút a zvoním znovu.

„No kde si?“

„Obúvam sa.“

Po ďalších piatich minútach je konečne dolu. Nebudem ju vypočúvať, kde bola tak dlho. Mohla by sa uraziť a ja chcem, aby so mnou išla aspoň na jednu jazdu.

Kráčame popri sebe a ja poskakujem od šťastia.

„Tú matiku si vedela?“

„Hej. Ty nie? Nebolo to zložité.“

Mlčí.

„Dám ti to zajtra v škole odpísať. Ty mi môžeš skontrolovať anglinu.“

Súhlasí. Zrazu sa pred nami zjaví môj otec.

„Ahoj...“

„Dobrý...“ povieme súčasne.

„Ahoj. Mama je doma?“

„Ešte nie.“

Vydýchne si. Viem, že je rád, že stihol prísť pred jej návratom z práce, a tak sa aj on môže tváriť, že z PPSky išiel rovno domov.

„Mohol by si mi dať nejaké peniaze? Prišli kolotoče.“

Vytiahne niečo z vrečka a podá mi to.

„Ďakujem, neviem, kedy prídem,“ oznámim preventívne sama.

„Dovi.“

Kolotoče sú už rozložené. Moja najobľúbenejšia lodička, ktorá sa prudko hojdá zo strany na stranu, tu nie je. Som trochu sklamaná. Je tu len malá horská dráha, strelnica, labute a malý a veľký retiazkový kolotoč. Hlasná diskohudba ohlušuje motajúcich sa tínedžerov. Nevidíme nikoho známeho. Ale koľko známych môžu mať dvanásťročné dievčatá? Zatiaľ tu nie sú žiadni spolužiaci, bratrancí ani tí neznámi, ktorých stretávame na ulici a páčia sa nám. Pri reprákoch postáva hlúčik cigánov, tri dievčatá fajčia pri maringotke s nejakým kolotočiarom. Veľký retiazkový sa točí s dvomi ľuďmi.

„Poďme sa pozrieť na tú dráhu.“

„Nie, to bude trápne, veď tu nik nie je.“

„A preto to trápne nebude, veď nás nik neuvidí,“ presviedčam ju. Bože, vždy ju musím na všetko presviedčať.

Ťahám ju k dráhe. Nie je veľmi veľká. Je to pár vozíkov natretých nazeleno, tváriacich sa ako had. Prebehnem očami koľajnice. Len slabé vlnky hore-dole, raz sa dráha stáča mierne dovnútra a potom zasa von, vozík bude na nej mierne vyklopený.

„Tak poďme na veľký retiazkový,“ kývnem hlavou smerom k točiacemu sa kolotoču.

„Možno neskôr.“

„Tak načo sme sem išli?“

Mám po nálade.

Mičí.

Viem. Myslela si, že tu bude ten chalan, čo sa jej páči. Voláme ho Pán X, lebo nepoznáme jeho meno. Je biely, ale kamaráti sa so samými cigánmi. To mi je na ňom sympatické. Aj tí jeho kamaráti sú celkom sympatické.

„Tak dajme jednu jazdu a môžeme sa ísť prejsť.“

Ani ona sa nechce hádať. Idem rýchlo kúpiť dva žetóny, kým si to nerozmyslím.

O chvíľu sedíme v druhom vozíku. Do prvého si sadnúť nechcela a potom ho obsadili nejakí malí chalani.

„Sa tu vozíme s malými deťmi.“

„Prestaň, veď o chvíľu pôjdeme preč.“

Podíde k nám mladý chalan, vezme od nás žetóny, zrakom skontroluje pás vedúci nám cez brucho, zaznie gong a had sa pomaly rozbehne. Nie je to až také zlé. Ide celkom rýchlo, pri naklonení mám pocit, že padáme. Zvieram kovovú rukoväť pred sebou, keď zrazu niečo zacítim. Inštinktívne pritisnem nohy k sebe. Nemizne to. Had sa zastaví. Naďa rýchlo vystúpi, chce ísť preč. Ja ju neisto dobehnem.

„Počuj, poďme k starkej Juchovej, potrebujem ísť cikať... a potom sa môžeme prejsť popri starých panelákoch, možno sú tam.“

Vybehnem k starkej. Naďa ma čaká pred vchodom.

Starká má v byte šero.

„Prišla som sa len vycikať.“

„Utekaj, moja.“

Zamierim do umakartovej kúpeľne za vchodovými dverami. Odhrniem záves a odkryje sa vécko olemované červeným koberčekom. Sadnem si. Rýchlo kontrolujem,

čo sa deje. Chvíľu mi trvá, kým to pochopím. Nerozumiem. Je to hnedé, nie červené.

Keď vyjdem z vécka, starká už zas sedí sklonená nad obrovským rámom, na ktorom je natiahnutý tmavomodrý zamat, a vyšíva zvončeky.

„Tak ahoj,“ upozorním na seba, „prišli kolotoče, starká.“

„Áno? Počkaj, tak ti dám peniažky.“

Starká nie je moja vlastná. Je to starká mojej staršej nevlastnej sestry. Ale je tá najláskavejšia zo všetkých.

„Netreba,“ zavriem dvere a utekám dolu schodmi.

Nada pred vchodom vyhlási, že chce ísť domov pozerat' Vivu. Neprehováram ju. Neznášam, keď má takúto otrasnú náladu. Kráčame popri sebe mlčky, akoby kolotoče neprišli. Prejdeme cez parkovisko popri nich. Je tam o niečo viac ľudí, ale stále nik, kto by ju presvedčil, aby zostala vonku.

„Dostala som to.“

„Áno?“ vyzerá prekvapená.

„Aj ty to už máš?“

„Pohňime si, o piatej sa začína Chart show.“

Nikdy sa nedozviem, či to už vtedy mala alebo ešte nie.

Odomknem dvere, rodičia sa už hádajú v kuchyni. Nevšimnú si, že som prišla. Vyzujem sa a zavriem sa v izbe.

2

IMAGINÁRNY PES
(Detva, začiatok leta 1998)

„Oh-la-la, bébé, C'est dur dur être bébé, Oh-la-la, bébé, C'est dur dur être bébé,“ spieva po francúzsky mama s Jordym na prednom sedadle auta, ktoré nás vezie na chatu. Ja opakujem po nej a veselým hlukom naplníme celé auto.

V pondelok bude Deň detí, a tak sa predčasne ide na výlet. Jedna noc. Každý rok. Opekačka, schovávačka, kopec detí a mamini kolegovia z práce. Mrkvičkova chata je hlboko v lese. Mama, krátkovlasá štíhla blondínka, sa otáča ku mne a sľubuje mi kopec hier. Ocka sme nechali doma.

S Naďou kráčame po chodníku lemovanom vysokými topoľmi z jednej strany a málo frekventovanou cestou z druhej. Mierime po škole dolu na výtvarku. Tá je v budove vedľa Domu kultúry.

„Videla som svetlušky. Normálne svietili a poletovali okolo mňa. Úplne všade. Bolo to zázračné.“

Naďa počúva moje nadšené rozprávanie z víkendu.

Vyjdeme po schodoch potiahnutých zelenkastým linoleom na druhé poschodie a otvoríme dvere do riše fantázie. Hlina, pastel, ceruzka, čokoľvek vám napadne, tu môže ožiť. Okolo dlhého stola uprostred miestnosti sa vznáša etnožienka v ľanových šatách – Hlinicová. Tipla by som jej šesťdesiat rokov, ale stále vyzerá rovnako ako pred šiestimi rokmi, keď som sem ako prváčka začala chodiť. Z našej triedy – vlastne podľa mňa z celej našej školy – sem chodíme dve. Ja a moja spolužiačka Katka. Teda teraz už tri. Minulý rok sem začala chodiť aj Naďa.

Ludová škola umenia je pre kohokoľvek, kto sa prihlási. No aj tak nás prekvapí, keď od dverí zbadáme Hlinicovú skláňať sa nad chalanom, čo sa páči Nadi – Pánom X. S Naďou si vymeníme prekvapené pohľady.

„Dobre, Naďka, chceš si dokončiť ten koberec?“ spýta sa Hlinicová, ani poriadne nezdvihne hlavu.

Naďa si hneď sadá za starý tkáčsky stroj a o pár minút už počuť, ako priráža kusy látky k sebe, pričom sa celý stroj na linoleu pohybuje.

Ja si vytiahnem svoj nedokončený výkres a sadnem si oproti Katke, ktorá tu už sedí a čosi kreslí. Katka kreslí krásne – vždy som jej závidela. Býva na začiatku Skliarova vo veľkom dome s obrovskou záhradou a všetkými zvieratami sveta. Majú koňa, psa, mačky, papagáje, kozy... Teraz kreslí na papier nejakého tukana, ktorému dala nereálne farby, ale vyzerá to vydarene.

Ja sa pokúšam kresliť psa. Je to slovenský čuvač, ktorého kreslím uhlíkom už druhý týždeň. Veľmi sa mi nedarí. Šomrem si, sústredene si obhrýzam peru a skoro ju ani nezačujem, keď mi cez stôl zašepká: „Jani, Jackie má šteňatka a ostalo nám posledné. Nechcela by si ho? Ostatné sme predali, ale toto by som rada videla rásť.“

Vždy som milovala psov všetkých veľkostí a plemien. Od útleho detstva som hladila vlčiakov väčších ako ja

a nedbala som, že ma môžu pohrýzť. Zbierala som psích plyšákov, psov z umelej hmoty, dokonca som mala ružového psíka na baterky, ktorý štekal a robil saltá vzad. Ako každé dieťa som prešla spolu s celou rodinou rôznymi vývojovými fázami od rybičiek cez andulky, škrečkov, morčatá, korytnačku až po mačku a dúfala som, že to smeruje k jedinému vytúženému cieľu. Mať psa. Pes však bol tabu. Zodpovednosť, prechádzky, nebudem sa starať.

A teraz tu sedí oproti mne Katka a núka mi šteňa. Šteňa kólie.

Prestanem kresliť a uprene pozerám Katke do očí. Nezmôžem sa na slovo, len prikývnem a vysúkam zo seba jediné: „Musím sa najprv spýtať doma...“

Katka sa znovu pustí do kreslenia. Tieňuje tukanov zobák. „Jasné, Jani. Veď si ho môžeš zobrať najprv na skúšku. Na víkend alebo...“

„Nadžka, nelep sa tak na toho Stanka! Veď mu vylezieš na chrbát!“ zakričí Hlinicová od svojho stola a preruší Nadino sústredené búchanie.

A naozaj, Naďa sa aj s celým strojom po linoleu došúchala od pôvodného miesta asi o meter ďalej smerom k Pánovi X. Naďa celá očervenie, vstane a začne presúvať tkáčsky stroj. Pán X zdvihne hlavu od kreslenia a usmeje sa na ňu.

„Pomôžem ti?“ opýta sa.

„Netreba.“

Naďa si zas sadne za stroj a od hanby nasledujúcu hodinu ani nezdvihne hlavu. Ja sa v duchu neprestávam smiať.

Hlinicová sa s nami rozlúči mávnutím a neodolateľnou ponukou: „Dievčatá, nechceli by ste cez prázdniny brigádu? Boli sa tu pýtať, či by mal niekto záujem cez leto vypomáhať s maľovaním gúľ. Ak áno, treba sa prihlásiť na Piešti vo firme. Dám vám adresu.“

„Bože, to bolo trápne,“ narieka cestou domov Naďa.

„Vôbec.“

„Ale úplne.“

„Nepreháňaj!“

„A ešte ako povedala, že mu vyleziem na chrbát. Taká hanba.“

„Ale veď bol zlatý. Chcel ti aj pomôcť s tým strojom.“

„Myslíš si, že tam bude odteraz normálne chodiť?“

„No. Asi.“

„Každý týždeň?“

„Tak ak sa tam prihlásil, tak asi každý týždeň.“

„Podľa teba vedel, že tam chodíme?“

„Neviem. Možno... Ale teraz je z tvojho Pána X Stano. Nie? Tak ho nazvala – Stanko.“

Nadža sa odmlčí a potom zmení tému: „Chceš maľovať tie gule?“

„Rada by som to vyskúšala. Ale ako budeme chodiť na Piešť?“

„Autobusom.“

„To viac minieme ako zarobíme. Nezavoláme aj Bobu? Tá chcela na leto nejakú brigádu.“

„Môžeme.“

Moja mama mala Katku vždy rada. Zrejme preto, že Katkin otec je jeden z riaditeľov v PPS, kde mama pracuje. Zrejme aj to prispelo k zázraku, že sa mi ju podarilo ukecať, aby u nás šteniatko strávilo víkend. Neviem, čo mama čakala, ale ja som dúfala, že po víkende u nás Jolie ostane. Jolie – tak sa malý huňatý zázrak volá.

V piatok hneď po škole mi ju Katka donesie a Jolie ostane u mňa. Idem sa s ňou prejsť poza panelák, kde stoja drevené altánky, v ktorých sme sa kedysi hrávali. Nadža ma uvidí zo svojho okna a príde za mnou.

„Jolie, k nohe! Jolie, poď ku mne!“ pokrikujem na psíka a šťastne pobehujem okolo malého chlpáča. Je to malé nezbedné šteniatko, ktoré ešte ničomu nerozumie.

„Jéj, tak už ti ju Katka doniesla?“

„Áno, pred chvíľou odišla.“

„A vrátiš ju v nedeľu či až v pondelok?“

„Dúfam, že ostane,“ pritúlil si Jolie. „Otcovi je to jedno, takže ak to mama dovoľí, nechám si ju. A keď bude moja, premenujem ju. Bude sa volať Lady. Lady a Tramp, ako v tej rozprávke, chápeš?! A keby si tiež mala psíka, mohol by sa volať Tramp,“ smejem sa a Naďa sa ku mne pridá.

Naháňame sa s Jolie okolo paneláka až do zotmenia, kým ma mama nezavolá cez okno na večeru.

Rodičom sa zdá Jolie zlatá, hoci trochu kňučí.

„To prejde, musí si zvyknúť,“ presviedčam ich popri tom, ako si na vidličku nakrúcam špagety s morkadelou a nohou hladkám pod stolom Jolie.

Keď urobí prvú mláčku na koberci, mama sa nazlostí. Otec je našťastie na mojej strane a tvrdí, že to sa Jolie rýchlo naučí. Kým však ideme spať, urobí ich ešte ďalších päť a mama začne strácať trpezlivosť. A to som medzičasom stihla tri potajomky utrieť.

Prvá noc je prišerná. Jolie je v mojej izbe, dokonca si ju beriem k sebe do postele. Nič nepomáha. Prekňučí celú noc a ja sa v noci nenápadne vykrádam z izby, aby som vyžmýkala handru, ktorou po nej utieram mláčky. Ráno som nevyspatá, izba zľahka páchne močom, tak ju rýchlo vetrám.

Raňajkujem v kuchyni.

„Janka, okamžite pod' sem!“

„Rastú jej zuby, musí si ich vyhrýzať. Kúpim jej nejakú hračku a už to neurobí, sľubujem.“ Vytiahnem Jolie z úst maminu rozhryzenú topánku, kým si ona prechádza prstami po koreni nosa a ja viem, že toto bude ťažké napraviť.

Pripínam Jolie na vôdzku a rýchlo si obúvam tenisky.

„Idem s ňou von. Môžem ísť ku Kollárovcom, ak treba.“

„Dobre, choď. Starká včera volala, že si dnes máme prísť po buchtu.“

Nada je na nejakej rodinnej oslave, tak sa rozhodnem, že sa cestou zastavím po našu spolužiačku Bobu a presvedčím ju, aby išla ku starkej so mnou.

Boba nemá veľa kamarátok. Je trošku zvláštna. Bije sa v nej introvertná, tichá povaha s občasnými sklonmi k exhibícii a navyše sa vždy snaží zaujať nesprávnym spôsobom. V štvrtej triede si napríklad na pestovateľských prácach strčila do úst dážďovku, keď si ju nik nevšimal. Áno, napokon si ju všimli skutočne všetci, keď zvolala: „Pozrite, čo dokážem!“, ale znechutené pohľady spolužiakov ju do víru obľúbenosti veru nedostali. Ja ju však mám rada. Je trochu čudná, ale nie je zlá. A okrem toho, keďže nemá veľa kamarátov, je skoro vždy doma, keď po ňu prídem.

Jolie musím na vôdzke potahovať, ešte sa na nej nenaučila chodiť. Občas zafúka chladnejší vietor a mňa strasie, ale aj tak sa usmievam od ucha k uchu, veď o chvíľu sa začnú letné prázdniny a ja si na remienku vediem svojho psa.

Boba býva na začiatku Čínskeho múra. Zazvoním na zvonček. Ako inak, je doma a je ochotná ísť so mnou kamkoľvek. O chvíľu zide dolu.

„Ty máš psa?“

„Možno áno. Je od Katky.“

„Je krásny.“

„Krásna. Mám pre teba brigádu, ak chceš.“

„Jasné. Akú?“

Kollárovci – starká a dedo z matkinej strany – bývajú v Účku, nízkom trojposchodovom tehlovom baráku založenom do tvaru „U“, ktorý tvoria tri ulice: Záhradnícka, Pionierska a Štúrova. Uprostred sa nachádza malý parčík s dvoma lavičkami. Dedo už nevládze toľko chodiť, a tak trávi väčšinu času v byte, teda hlavne v okne. Sedí s rukami prekríženými na hrudi a pozerá do dvora. Celé hodiny. Takmer stále. Ak práve nie je v okne, tak je so starkou v kuchyni.

Na stenách veľkého dvojizbového bytu je valčekový náter. Na chodbe nad dverami visia dva vypchaté vtáky a veвериčka na konári, v tom šere vyzerajú trošku desivo. Z chodby sa prechádza na jednu stranu do malej svetlej kuchyne alebo na druhú do priestrannej obývačky. Keď prideme, dedo so starkou sedia za stolom. Na pogumovanom obruse, ktorý pevne drží na mieste vďaka kovovým svorkám po rohoch, sú rozložené ošúchané žolíkové karty. Dedo má pred sebou papier a pero, kde do dvoch úhľadných stĺpčekov zapisuje pod seba body.

Na sporáku stojí plech s buchtami. Starká nadvihne utierku, ktorá ich skrýva.

„Dodko si už bol vziať a Karčiho ešte čakám,“ oznámi mi starká mená bratrancov a oddelí mi pár kúskov do vrečka.

Pečie každý víkend a vždy obvolá svoje tri deti, ktoré žijú v Detve, aby sa po dobroty zastavili alebo po ne poslali nás – vnúčatá.

„No čo, dievčence, už nosíte podprsenky?“ opýta sa dedo ako obvykle.

Keďže sme túto poznámku obe počuli už mnohokrát, len sa usmejeme a mlčky pokrútime hlavami.

Dedo sa zasmee. Starká ho švacne utierkou, aby prestal, a podá mi buchty.

„Veď si sadnite, dievčence.“

„Musíme ísť, starká. Dole máme psa.“

Keď ma vyprevádza, medzi dverami vytiahne zo svojej dlhej modrej zástery s malými bielymi bodkami zelenú dvadsaťkorunáčku, nenápadne mi ju strčí do ruky a zašepká, že to máme na zmrzlinu.

Boba sa ešte nakloní dovnútra a zavolá za dedom, ktorý upiera pohľad na karty: „Ja mám ružovú!“

Potiahnem Bobu, nech prestane, a ideme dolu odviazať Jolie. Vzápätí naozaj zamierime k hotelu na zmrzlinu.

Napriek tomu, že som s Jolie bola takmer celý deň vonku, večer sa jej podarí rozhrýzť aj druhú maminu topánku, ratanovú sedačku na chodbe a kraj koberca v mojej izbe. Mama s ňou nemá zľutovanie, žiadne sny sa plniť nebudú. Vytočí číslo a v nedeľu večer si Katka príde po Jolie. So slzami v očiach jej ju odovzdám pred vchodom a pozerám, ako s ňou Katka nastupuje k svojej mame do auta. Dvere sa zabuchnú. Jolie je zrejme na zemi, lebo ju nevidieť. Auto prejde cez mostík, čo vedie z Kapúst, a zamieri doprava smerom do starej Detvy. Ja sa sama vyveziem výťahom domov.

O týždeň nato dostane Naďa čierneho trpasličieho pudlíka. Nevyzerá síce veľmi ako pes, ale je to pes. Malá čierna guľka. Donesie ho pred vchod a položí do trávy predo mňa. Zmestí sa mi do dvoch dlaní.

„Aký je hebký.“

„Je to ona. Volá sa Misslady,“ hrdo vyhlási.

Nechápem. Môj pes sa predsa mal volať Lady. Môj budúci, vytúžený, neexistujúci pes sa mal volať Lady. To je moje meno! chce sa mi kričať, ale nevyjde zo mňa ani hláska. Naďa to veľmi dobre vie, hovorila som jej to azda miliónkrát.

„Aha.“

„Má aj papiere, meno sa jej musí začínať na M, inak by sa volala iba Lady, ale aj toto znie fajn, nie? Misslady.“

Usmieva sa a hľadá šteniatko v mojich rukách.

Musím priznať, že asi preto som toho chudáka psíka nikdy nemala úprimne rada. Nie preto, že si vynucoval pozornosť, pchal sa mi pod ruku, aby som ho hladkala, bol rozmazaný a náladový, ale asi pre to meno. Pre meno, ktoré malo patriť môjmu imaginárnemu psovi.

Bola som ticho a Misslady sa stala súčasťou našej dvojice a prechádzok po Detve. So psom sa Nadi zrazu zdalo menej trápne prechádzať sa.

3

PRÁZDNINY (Detva, leto 1998)

Vonku už bolo teplo, keď som s napätím stúpala po žulových schodoch na druhé poschodie Baumsu. Sesternici Eve tu minulý týždeň kúpili bicykel a naši sa ho rozhodli kúpiť aj mne. Keď som bola menšia, mala som malý zelený bicykel, ale z toho som už dávno vyrástla. Ten nový som si vybrala hneď. Bol čierny s cyklámenovým fľkaním a nápisom Brigitte. Moja Brigitka. Tak som ho od tej chvíle volala. Bol to horský bicykel – vtedy bolo v móde jazdiť po cestách a chodníkoch na horských bicykloch. Nikto nám nevysvetlil, že existujú aj cestné bicykle. Všetci vtedy chceli horský a ja som jeden dostala.

Otec so mnou urobí pár kolečiek okolo nášho paneláka, predsa len je to naozaj veľký bicykel. Na prvý pohľad sa do seba zamilujeme. Stane sa mojou súčasťou. Jazdím na ňom dennodenne. K starkej do starej Detvy, dolu k hotelu ku Kollárovcom. Kam je treba, kam sa mi chce. Som slobodná. Užívam si jazdu. Robím oblúčiky zo strany na stranu – žn-žn –, spúšťam sa z kopcov, nabieram rýchlosť

na rovinkách, mám vietor vo vlasoch. Moja Brigitka a ja. Vpredu pri prehadzovačkách si na zicherku zavesím svoj veľký zväzok kľúčov s maličkým plyšákom. Dám si vodu do stojana na fľaše a prehánam sa po Detve.

Najprv sama, keďže Naďa bicykel nemá, ale o týždeň dostane svoju modrú Piraňu a už sa bicyklujeme spolu.

Vysadneme na ne, vyzdvihneme Bobu a zamierime do Piešť. Tri páry nôh šliapu dolu Detvou, prejdú cez železničnú stanicu, potom nasleduje dlhá rovinka a po nej sa začne mierne stúpanie. Potíme sa, slniečko nám svieti nad hlavou. Napokon príde prudký kopec a v tomto úseku všetky postupne zosadneme a posledných pár metrov tlačíme bicykle vedľa seba. Nájdeme adresu firmy. Je to bývalá škola. Pozvú nás dnu.

Výroba je malá. V jednej časti sa vyfúknuté gule striekajú základnou farbou, v ďalšej, väčšej miestnosti je niekoľko stolov, za ktorými sedia postaršie ženy. K jednej nás zavedú a tá nám ukáže, čo sa od nás vyžaduje. Chytí za stopku guľu nastriekanú základnou farbou a štetcom na ňu nanesie lepidlo v tvare vertikálneho oka. Rýchlymi, skúsenými ťahmi postupne urobí niečo ako oči po celej guľi a namočí ju do trblietok. Na ďalšej urobí pár tenkých kružníc zlatou farbou a nakreslí na ne noty. Motívov je päť.

Každej z nás pridelia stôl a na skúšku máme namaľovať pár guľí. Z debničky pri svojich nohách vyberiem jednu fialovú. Namočím štetec do zlatej farby. Zľahka sa dotknem lesklého povrchu. Najprv sa mi ruky trochu trasú a línia nie je úplne rovná. Povedali nám, že sa nič nedeje, keď nám to nevyjde. Gule sa dajú opätovne prestriekať základnou farbou a maľuje sa na ne nanovo. Zapichnem ju teda do stojana pred sebou, kde má vyschnúť, a siahnem po ďalšej. Pri tretej už robím rovné čiary.

Dohodneme sa, že ostaneme všetky tri. Môžeme chodiť tak často, ako budeme chcieť. Môžeme ostať tak dlho, ako

budeme chcieť. Budeme platené za kusy. Za jednu guľu dostaneme dvadsať halierov. Nie je to veľa, ale nič lepšie aj tak nemáme. Sme spokojné. Zarobíme si vlastné peniaze. A keď sa nám bude chcieť užívať si prázdniny a neisť tam, nič sa nedeje. Ideálne. Nasadneme na bicykle a prudko sa spustíme do Detvy, šťastné, že je leto.

Víkendy a poobedia trávime vonku. Prechádzame sa, hráme pingpong na betónových stoloch, ktoré sú postavené kade-tade po Detve, bicyklujeme sa, chodíme von s Misslady, ktorej meno skracujeme na Lady.

Nadža očami hľadá Pána X – Stana. Ja hľadám s ňou. Hlavne nenápadne, nech to Nadi nie je trápne.

Naša škola je zavretá, ale jej areál je otvorený. Občas sa tadiaľ prejdeme. Dá sa tak totiž skrútiť cesta z Doliniek alebo z futbalového štadióna – krížom cez areál smerom k Baumsu alebo zabočiť rovno na Obrancov mieru.

Niekedy nás tam čaká prekvapenie. Pred hlavnými dverami do budovy jedálne je väčšia hladká žulová plocha. Dokonalé miesto na breakdance. Stano a jeho kamaráti objavili na Vive hip-hop a rap rovnako ako Nadža, a tak si na zem položia magič, pustia svoje nahrávky a skúšajú sa krútiť na hlavách, strihať nohami, točiť sa na rukách. Tancujú.

My sa nenápadne motáme okolo. Je to predsa naša škola, to oni vstúpili na naše územie – to uzná aj Nadža, a preto sa jej nezdá trápne prechádzať sa tu.

Nadža neustále pokrikuje na svojho pudlíka: „Póď, Misslady!“

A tak všetci vedia, ako sa to čierne kľbko volá.

Na zlepšenie dňa stačí niekoho vidieť. Nadža chce vidieť Stana. Mňa poteší pohľad na jeho pekného kamaráta. Keď príde ku kontaktu, je to výnimočná udalosť.

Nadža má na sebe čierne krátke elastáky a čierne tričko s potlačou pekného černocho s malou náušničkou v nose, šatkou uviazanou vpredu na čele a veľkým krížom zavesen-

ným na krku. Ja mám svoje obľúbené tričko Slobody zvierat a voľné tepláky Adidas na cvoky, ktoré mi darovala sestra Soňa. Za nami, ako obvykle, cupitá Lady.

Máme v pláne prejsť cez areál našej školy, ale aby to bolo nenápadné, musíme z Kapúst zamieriť rovno na futbalový štadión. Prejsť cez príjazdovú cestu, odbočiť vľavo, vyjsť po vysokých schodoch hore, minúť veľkú čiernu časomieru z pravej strany, zísť dolu schodmi a vyjsť bočným vchodom, oproti ktorému je bočný vstup na tretiu ZŠ. Len takto, aspoň podľa Nadi, nevzbudíme podozrenie, že sa cez školský dvor trmácame zámerne, ale že nám to tak skrátka vyšlo. Vôbec mi to neprekáža, prechádzam sa rada a lepší program nemám. Niekedy mi Nadine okolky pripadajú zvláštne, ale snažím sa ich rešpektovať.

Máme šťastie, už keď sa zo zadnej strany blížime ku vchodu do jedálne, počujeme beaty rapu.

Je ich tam viac. Jediný Stano je biely, ale to nám neprekáža. Cigánov máme rady, hoci sme z našej triedy asi jediné a spolužiaci sa nám smejú, keď robíme v triede nástenku s nápisom „Stop rasizmu“.

Máme v pláne len prejsť okolo, ale Lady sa zastaví na tráve a začne kakať. Naďa ju ťahá v nádeji, že si Lady svoju potrebu rozmyslí a vykoná ju o niečo ďalej, no už je neskoro. Vzdá to. Stojíme teda na chodníku neďaleko od nich, Lady vedľa nás čupí v tráve.

Naďa sa otočí ku mne: „O niečom sa rozprávajme, nech to nie je trápne.“

Otočená k Nadi mám ponad jej plece na nich dokonálny výhľad.

„Je tam Stano, ten malý Bugi-Bugi, ten pekný aj s bratom a ešte nejaký starší, ktorého nepoznám.“

„Nepozeraj sa tam. No pód' už, Lady!“ poľahuje Naďa psa.

Lady je už spokojná a zrejme sa cíti dostatočne ľahká, lebo začne „robiť kráľika“ – vytrhne sa a aj s vôdzkou pobehuje

rýchlo dookola, zrazu prudko zmení smer a beží inam, akoby sa zbláznila. Všetci z tanečného hlúčika spozornejú a zízajú na šialeného psa. Naďa na ňu pokrikuje. Začnem sa smiať a Naďa sa neubráni a pridá sa ku mne. Lady zrazu vbehne medzi nich a krúži im okolo nôh, potom od nich rýchlo ujde a vzápätí sa k nim zase rozbehne. Naďa ju volá, snaží sa ju chytiť. „Lady! Poď sem! Lady!“

Nakoniec si zadychčaná, s jazykom vyplazeným takmer až k zemi, sadne k nohám neznámeho a odtiaľ provokatívne pozerá na Naďu, zatiaľ čo tá na ňu volá, aby prišla k nej. Neznámy chytí vôdzku ležiaku na zemi a vystrie s ňou ruku k Nadi. Vidím, ako sa premáha, a čakám, či mi dá ako obvykle nejaký signál, aby som to vyriešila. Ale nedá. Vykročí smerom k nim sama.

„Dobré tričko!“ ozve sa ten vysoký.

Naďa si vezme vôdzku a na moje prekvapenie hneď neodkráča preč.

„Vďaka.“

Vtom sa z magiča ozve ďalšia pesnička a niekto z nich ešte zvýši hlasitosť. Chalani začnú poskakovať okolo a tancovať breakdance.

„Jéj, Tupac,“ spozornie Naďa.

„Hej, táto je super.“

All eyes on me, ozýva sa z reprüku.

Vysoký stojí oproti nám a komentuje: „Skúšali sme si na ňu nejaké triky... Viktor.“

„Naďa.“

Zachytím pohľad smerovaný na mňa, a tak sa rýchlo ozvem: „Jana.“

Chalani sa nám postupne predstavujú. Z Bugiho sa stane Igor. Z toho pekného Jaro, jeho brat sa volá Dušan.

A potom prehovorí Stano: „My sa poznáme.“

Usmeje sa na nás, teda, pravdupovediac, skôr na Naďu.

„Ostaňte tu.“

A tak si sadneme k nim na studenú žulu. Pozerám, ako sa točia na hlavách, a počúvam hudbu. Celkom im to ide.

Nada spolu s ostatnými spustí ódy na svojho miláčika Tupaca, sú nezastaviteľní. Vďaka Nadi poznám každú pesničku od Tupaca, ale nejdem sa z toho zblázniť. Mne sa totiž páči takmer všetko, v hudbe sa veľmi nevyznám. Ale áno, Tupac má atmosféru a dobre sa počúva. Je chytľavý. Sedím tam a prestanem vnímať. Hľadím Lady po chrbte a pozerám, ako krásne svieti slnko na budovu oproti a na Jara, ktorý v bielom tielku a čiernych teplákoch strihá nohami, keď sa ladne vykrúti do pózy na hladkej zemi.

„Podť, ideme,“ štuchá do mňa Nada.

„Kam?“ prekvapene na ňu pozriem.

„Ku mne.“

Všetci sa zdvihnú a zamieria smerom k nám na Kapusty. Nada so Stanom idú vpredu, ostatní za nimi. Nada slúbila, že im požičia nejakú Tupacovu kazetu, ktorú nemajú, a že daruje Stanovi osemstránku Tupaca z nemeckého *Brava*. Viktor kráča popri mne. Na moje prekvapenie je veľmi rozhladený a dobre sa s ním rozpráva. Stále zapnutý magič na Bugiho pleciach na nás púta pozornosť. Nada je úplne zabraná do rozhovoru a nečakane vyzerá, že jej pohľady okoloidúcich neprekážajú.

Keď sa blížime k nášmu paneláku, Nada pobehne dopredu a my ostaneme čakať zo zadnej strany, kým sa nevráti. O chvíľu je späť. Odovzdá slúbené a pozerá, akú eufóriu jej dary spôsobia. Kazeta ihneď putuje do magiča. Tupac sa rozlieha na všetky strany.

Cez týždeň do kopca v Piešti šliapeme väčšinou tri, niekedy dve. Boba ide vždy. Zvyčajne sa nechce Nadi. Párkrát zas mne.

Prichádzame okolo deviatej, sadneme si za svoje stolíky a neúnavne maľujeme. Už nám to ide. Mne moja puntičkárska povaha bráni byť príliš rýchla, a tak niekedy namaľujem

len jednu guľu, kým ony dve. Mne však žiadnu kontrola nevráti na premaľovanie.

S Naďou odchádzame väčšinou okolo druhej poobede. Boba skoro stále ostáva dlhšie. Pri odchode si občas do ruksaka hodíme zopár vyradených guľí a dúfame, že sa cestou dolu nerozbijú. Sadneme na bicykle a fujazdíme domov niečo zjesť a bežať von – užívať si prázdniny.

Dopoludňajšie bicyklovanie smerom do Piešťa nám väčšinou stačí, a tak sa poobede prechádzame s Lady trasou vedúcou k našim starkým.

Naďa sa takmer každý večer ponáhľa pozeráť nemeckú Vivu, a keďže ja nemecky nerozumiem, pozerám predvolebné debaty a zapisujem si do zošita mená politikov. Dzurinda mi učaroval. Zdá sa mi, že rozpráva jasne. Verím mu. Presvedčil ma, že Európska únia a NATO sú dôležité. A má bicykel.

V Detve sa toho veľa nedeje – raz do roka sa uskutočnia Folklórne slávnosti a občas premietajú niečo v kine, keď sa nás nazbiera aspoň päť –, takže predvolebné stretnutia sú zrazu veľká udalosť. Aj malá Detva konečne niekoho zaujíma.

Podvečer má nad štadiónom horieť veľká vatra. S nadšením sa tam s Naďou vyberieme. Keď sa konečne vyštvierame na kopec, zbadáme veľké kláty dreva naukladané do výšky na seba. Okolo dreva postáva pár pánov v oblekoch. Uprostred bujnej letnej trávy vyzerajú nepatrične. Jeden z nich je primátor, toho poznám z predvolebných plagátov, ktoré sú vylepené po celej Detve už teraz, hoci voľby majú byť až v zime.

„Dievčence, choďte si zobrať párky. Rozdávajú ich tam vzadu,“ osloví nás nejaká pani, ktorá si na papierovej tácke nesie asi päť kúskov.

„Ďakujeme, ale my si neprosíme,“ odvetím a začnem ťahať Naďu preč.

„Čo robíš? Veď sme len teraz prišli.“

„Tu nebudem.“

„Prečo zas?“

„To robí HZDS.“

„Kto?“

Nada o politike nemá ani potuchy a mne sa nechce všetko jej vysvetľovať, tak ju len ďalej ťahám preč.

Slnko už zašlo a za chrptom sa nám ozvú slová primátora: „Ľudia, poďme spolu osláviť deň slobody a zvrchovanosti slovenského národa. Tu takto spolu stojíme a tvoríme demokraciu. Táto krajina potrebuje v prvom rade zmier, ale tu už sa ľudia boja otvoriť aj konzervu, či náhodou aj z nej nevylezie líder SDK...“

Všetci sa zasmejú a on reční ďalej.

S Nadaou sme už uprostred kopca na ceste dolu, keď sa vatra rozhorí. Vyzerá to čarovne. Je už takmer tma. Čmudiaci dym a oheň majú príťažlivú atmosféru. Plamene svietia do výšky.

„Mohli sme ostať aspoň chvíľu,“ ľutuje Nada.

„Nemohli.“

Mikuláš Dzurinda to urobí inak. Chce sa nám priblížiť, nie si nás kúpiť. Pribicykuje cez deň. Pred Baumsom je hotový dav ľudí. Rozdávajú sa sľuby, podpisy, tričká. Aj ja si jedno uchmatnem, hoci je veľkosti XXL a Nadi sa to zdá trápne. Dzurinda je malý, ale presvedčivý. To musia uznať viacerí. A nie je v obleku.

Cez víkend väčšinou sadneme s ocinom na bicykel a šliapeme do starej Detvy. Prestahovala sa tam sestrina starká, aby sestre na sídlisku uvoľnila svoj jednoizbový byt. Teda, práve sa tam sťahuje a my jej chodíme pomôcť vybaľovať.

Mňa ku škatuliam nepustia, a tak sa to tu radšej rozhodnem preskúmať. Je to skutočná dedina.

Starkej patrí predná časť dlhého domu, v tej ďalšej býva susedka a za domom je záhrada a dlhý lán.

Starká Juchová nie je otcova ani mamina matka. Je to mama sestrinho otca, ktorý umrel. Nie som jej pokrvná vnučka, ale je na mňa najlepšia zo všetkých mojich starkých. A môj otec nie jej syn a aj tak ho má rada.

Sadnem si pod strom a snažím sa písať na tráve. Vzadu pri bránke sa objaví čierno-biela mačka. „Ccc,“ privolám ju. Zježí sa a odbehne preč.

Viem, ako treba ísť na mačky. Nie je to pes. Musí prísť sama a príde len vtedy, keď bude chcieť.

Nejavím teda záujem, pískam si ďalej na tráve a tvárim sa, že ma vôbec nezaujímá.

Postupne sa približuje, je zvedavá.

Vystriem k nej ruku a predstieram, že v nej niečo pre ňu mám. Otáľa. O meter sa priblíži, o dva zas cúvne.

Otočím sa jej teda chrbtom a čakám.

O hodinu mi už leží v lone a pradie.

„No vidíš, veď ty si pekná cica. Murko, môj Murko,“ hladím ju a ona ku mne otáča svoje biele bruško.

Škrabkám ju za ušami, pod bradou, šveholím jej milé slová a ískam prstami v mäkkom kožušku.

Zrazu zacítim na ruke čosi mokré.

„Ty si ma pocikal, Murko. To sa nerobí!“

Odtiahnem ruku a pozerám na mačičku ležiacu vedľa mňa. Pradie a privretými očami na mňa pozerá. Vytečie z nej mláčka tekutiny a ja si všimnem, že to nie je kocúr, ale mačka.

Rýchlo vstanem a bežím za starkou: „Mačka tam vzadu za domom rodí!“

Starká ide so mnou ku stromom.

Tráva sa leskne, no mačka tam už nie je.

„Fakt rodila! Priamo tu, pri mne.“

„Mačka sa utiahne do súkromia, keď rodí. Ak pri tebe chcela vrhnúť mladé, dôveruje ti.“

V ten deň ju už nevidím.

No o týždeň mi príde ukázať tri malé mačence. Hrdo ich predo mňa postaví. Pochválím ju. Sedím pod stromom a pozerám, ako im donesie malú myš, ktorú oťapí labkou a drží ju za chvost, aby neutiekla. Mačence ju oňuchávajú. Potom labku z chvosta zdvihne. Mačence sa snažia myšku chytiť. Sú nemotorné, triafajú labkami vedľa. Ujde im.

Cesta domov vedie dolu kopcom, takže netreba ani raz šliapnuť do pedálov, ak sa na začiatku dobre rozbehnem. Svetielko pod sedadlom vzadu bliká, s otcom sa väčšinou vraciame za tmy. V nose cítim vôňu mačky a na teplákoch si domov nesiem chlpy.

4

MAJA
(Detva, koniec leta 1998)

Za našou školou, vzadu v sade medzi stromami, sa nad zemou vlnia veľké rúry. Niektoré sú teplé a príjemne sa na nich sedí. Len si treba dávať pozor na drôty a ostré hrany plechových obalov, inak máte hneď natrhnuté oblečenie.

Dnes tam vysedáva banda, ktorá nechodí do našej školy. To odhadneme s Naďou hneď. Je ich tam asi sedem. Poznáme ich z videnia. Sú hluční. Niečo pokrikujú, občas do seba strkajú, sedia na rúrach, hompálajú nohami, zoskocia dolu, obhadzujú sa malými jablkami z okolitých stromov. Najhlučnejšia z nich je tá v šiltovke, zhrbená, oblečená vo voľných veciach, odplúva si do diaľky a nahlas nadáva. Vedľa nej stojí pekné, hoc trochu privysoké čiernovlasé dievča v úzkych rifliach a obtiahnutom tričku, ktoré zvyrazňuje jej vyvinutú ženskosť.

Zrazu na nás zakričí: „Hej, vy, podte sem s tým psom!“
Neisto sa s Naďou priblížime.

Veľmi sa nám k nim nechce, ale stojí tam aj ten pekný cigán, ktorý sa nám páči.

Zistíme, že pekný cigán sa volá Joko, tá, čo vyzerá ako amazonka, je Kata a tá, čo pľuje, Maja. Všetci si svorne obzerajú Nadino čierne kľbko. Hladia ho, smejú sa na ňom. Maja sa nás kadečo vypytuje. Kam chodíme do školy, kde bývame, či fajčíme a prečo nie. Páči sa jej viac Naďa ako ja. To si všimnem okamžite. Som na to zvyknutá. Všetkým sa vždy viac páči Naďa. Ona však ako obvykle prevažne mlčí a nechá rozprávať mňa. Nakoniec skončíme s nimi na rúrach. Hompálame nohami. Lady drieme v Nadinom lone. Počúvame, čo hovoria, a pozorujeme ich. Teda neviem ako Naďa, ale ja pozorujem Joka. Je pekný aj zblízka.

Maja sa hrbí, čím vtahuje pod voľné tričko prsia, pľuje a nadáva. Za ruku sa drží s Romanom, menším blondiakom, vraj s ním chodí. Roman vyberie z nohavíc šľahačku v spreji a nejakú fľašu. Z vrecka na mikine vytiahne ešte cigarety. Pred chvíľou sa vrátil z obchodu a toto všetko tam vraj ukradol. Šľahačka koluje, každý si trochu strekne do úst. Ja a Naďa nechceme.

Hneď je nám jasné, že celá táto banda sa točí okolo Maji. Všetci majú svoje obežné dráhy, ale ona je ich slnko. Šíri sa okolo nej niečo zvláštne. Každý sa s ňou chce kamošiť. Hlavou sa mi rozlieha nejaký vnútorný hlas: *Musí to byť moja najlepšia kamarátka.* Ale nielen to. Hneď chcem viac. Aj ja musím byť jej najlepšia kamoška. Naďa je fajn, no veľakrát je otravná, všetko sa jej zdá trápne, zatiaľ čo z Maji srší dobrodružstvo. Nikým nie si, ak nie si s ňou.

Naďa ma ťahá za rukáv: „Musím už ísť za starkou.“

Celkom som zabudla, že sme krížom-krážom vlastne mierili na Novosady, kde býva Nadina starká, vyzdvihnúť nejaký koláč, či čo. Zoskočíme z rúry. Kývnem na Maju.

„My ideme.“

„A kam?“

Pozerám na Naďu, ale tá na mňa len mlčky civie, akoby som ja mala dôvod odísť.

„Musí ísť ešte k starkej,“ ukazujem na Nađu.

„Uhm...“

Maju trafi ohryzok z jablka.

„Au! Jebe ti?“

Zoskočí dolu a začne naháňať Romana, ktorý ho do nej zo srandy hodil. Už ich nezaujímame. Jako nám mávne a usmeje sa.

Keď prechádzame cez rozstrihnutý plot v rohu areálu, Maja za nami zakričí: „Héj! Prídte aj zajtra!“

Už je v náručí Romana, ktorý ju štekli a nasilu jej pchá do úst malé jablko.

„To si jej načo hovorila, že ideme za starkou?“

„Lebo sa pýtala.“

„Nabudúce nič nehovor.“

„Tak nabudúce povedz niečo sama!“ odvrknem a ďalej kráčame v tichosti.

Nechcem sa s ňou hádať, celkovo nemám rada konflikty a napätie, ktoré pri nich vzniká. Neznášam, keď sa hádajú naši.

Niekedy jej nerozumiem, ale mám ju rada. Ved' ani mne nik nerozumie. Najsť spriaznenú dušu, ktorá vidí veci rovnako, je utópia. Po chvíli prehovorím, nech prelomím to dráždivé ticho. Keby som ďalej mlčala, ešte viac by sa odula a zajtra by so mnou nikam nešla.

„Boli fajn, nie? A volá sa Jako.“

„Hm... Fajčia.“

„Ale nás fajčiť nenútili. Nech si robia, čo chcú. Je pekný aj zblízka, že?“

„Mne sa už nepáči.“

Zrazu nám cestu zatarasia dve cigánky. Jednu poznám. Volá sa Gabika, chodila so mnou do prvej triedy a potom zmizla z našej školy. Asi prestúpila inam. Tá druhá sa zne-nazdajky osopí na Nađu. „Tak ty chodíš so Sokolským?!“ drgne do Nade.

Stojíme medzi garážami oproti sebe, dve na dve. Gabika drží tú druhú za rukáv. Z očí im srší agresia, až ma to prekvapí.

Nadža pôsobí celkom pokojne a na moje prekvapenie dokonca prehovori: „Nie. Navyše žiadneho Sokolského nepoznám.“

„Tak so Stanom!“ zvýši hlas.

„Nie,“ odvetí Nađa a dokonca sa pousmeje.

Cigánka do Nade zas štuchne.

„Hej, čo robíš?“ Ťahám Nađu z ich dosahu. „Nemusíme sa s nimi baviť,“ hovorím jej, „poď, ideme.“

A naozaj vykročíme preč. Vtom sa však zrazu tá zúrivá cigánka za Naďou rozbehne a začne jej trhať vlasy.

„Stano je môj, rozumieš?! Ja s ním chodím!“

Gabika sa snaží skrotiť svoju kamošku. Ja sa snažím vyslobodiť aukajúcu Nađu z jej zovretia. Nedarí sa však ani mne, ani Gabike. Lady šteká.

Odrazu je neznáma vo vzduchu, veľké ruky jej zovrú krk a prudko ju oprú o blízku garáž.

„Im dvom dáš láskavo pokoj! Je to jasné?“

Zaskočené dievča slabo prikyvuje.

Tá ráznosť, krutosť a rýchlosť ma prekvapia. Mlčky pozorujem, ako Kata, o štyri hlavy vyššia od cigánky, uvoľní zovretie svojich rúk a útočníčka sa rozkašle. Nađa si upravuje vlasy.

Na zemi leží Nadina oranžová gumička aj s chumáčom vytrhnutých vlasov. Zdvihnem ju, oddelím už nepotrebné vlasy, spustím ich späť na zem a podám jej ju.

„V pohode?“

Dobehne k nám Maja: „Čo sa stalo?“

„Nič,“ odpovie Nađa a urobí si cop. „Ideme,“ povie a vykročí.

Pozriem na Maju, pokrčím plecami a vyberiem sa za Naďou. Kata za našimi chrbtami už prepustila cigánky,

ktoré sa vybrali opačným smerom. Keď sa po chvíli obzriem, medzi garážami stojí už len Kata s Majou a práve k nim pribiehajú Roman s Jokom a ďalší.

Som v šoku. Zase mlčíme, tentoraz však z iného dôvodu. Nevieme to pomenovať, nechápeme, sme zaskočené. Chcela by som ju objasniť, pohladkať, ale neviem ako, a tak jej aspoň odoberiem z chrbta cudzí vlas, ktorý jej tam ostal.

Nadža prehovorí: „Prečo si to myslia?“

„Neviem, asi nás videli, keď s nami išli po ten plagát, alebo si niekto...“

„Nevravel, že s niekým chodí.“

„Podľa mňa s ňou ani nechodí. V živote som ich spolu nevidela.“

„Pohni, zas budeme staršej hodinu zvoniť, ak zaspala.“

„Veď idem rovnako rýchlo ako ty. Cigánky si rady bránia...“

„Nechcem sa o tom rozprávať. Pridaj.“

Rýchlo prejdeme popri Čínskom múre a cez mostík na Novosady. Obzerám sa, pretože na Novosadoch býva pár hokejistov z našej školy a niekedy sa tu motajú. Nadina starká má výhodnú, strategickú polohu. Je to dobrý dôvod zájsť do tohto vnútrobloku a necítiť sa tu cudzo. Nikoho však nevidno. Neďaleký pingpongový stôl je prázdny, na lavičkách nik nesedí. Ešte by mohli byť vzadu na betónovej ploche, slúžiacej ako ihrisko, no tam nedovídim.

Nadinej staršej sa dozvoníme rýchlo. Výťah nás vyvezie do malého bytu, v ktorom hučí televízor a sladko to tam vonia.

Starká nás usadí k malému stolíku pod oknom a vypne zvuk. Na obraze ostane visieť usmievajúca sa tvár Dzurindu, ktorý včera vyhral voľby a ide zostavovať vládu.

„Ja si neprosím, ďakujem.“

„Jedz, neokúňaj sa.“ Napriek protestom sa predom mnou na tanieriku objaví povestný metrový koláč, ktorý som inde nevidela, len tu.

„Otec sa pýtal, kedy ho prídeš navštíviť,“ oznámi starká.

Nada mlčí. Tvári sa, že nepočuje. Jej rodičia sú rozvedení a otec teraz býva s mladou frajerkou v malom byte. Raz ma tam so sebou vzala, ale to bolo tak pred pol rokom. Na zemi linoleum, jednoduchý nábytok a na stole plný popolník a pivo.

„Už si tam dlho nebola.“

„To nie je pravda, boli sme tam nedávno aj s Jankou, však?“ ohradí sa.

Rýchlo prikývnem.

Lady sa tu cíti ako doma. Rýchlo presnorila celý byt a teraz vyskakuje na kredenc, kde sú koláče. Atmosféra sa uvoľní. Starká sa rozosmeje.

„Pozri na ňu, Nada, aká je zabažaná.“

„Nedávaj jej koláč, bude vracať.“

Starká poíde ku chladničke a vytiahne trocha šunky. Lady hltavo otvára malú papuľku a nevie sa dočkať, kedy jej v nej pristane dobrota. Vyskakuje, potom sa postaví na zadné a zopne predné labky.

„Dobrá,“ pohladká ju starká a dá jej zaslúženú odmenu.

Mne sa do mojej porcie, naopak, vôbec nechce. Odsuniem tanierik trošku ďalej od seba a naznačím Nadi, že by sme už mohli ísť.

Nada rýchlo zje svoju porciu a prevezme balíček. Hneď mi je jasné, že budeme musieť ísť rovno domov. Nada sa nikdy nechce prechádzať s igelitkou.

Zavolám výťah, a kým naň čakáme, starká bozkáva Nadu na obe líca.

„Pozdrav Mirečka a mamu,“ nakazuje jej.

Miro je Nadin mladší brat. Niekedy je v pohode, no inokedy mu prepína a nepričtetne po nej kričí, hádže predmety a vyhráža sa neskutočnými vecami. Všetci okolo neho našľapujú opatrne. Šepkajú si, že to má po otcovi. Rozmaznávajú ho, veď, chudáčik, vyrastá bez pevnej ruky, on za to nemôže. Milujú ho bezpodmienečne.

„Pozdravím. Ahoj. Poď, Lady,“ potiahne psa do výťahu.

„Dovidenia,“ zavolám od dverí a už sa vezieme dolu.
„Je super, že je taká veselá.“

Vyjdeme z vchodu. Po hokejistoch stále ani stopy. Škoda. Tak azda nabudúce. Niektorí sú celkom pekní. V Detve je v každej časti, v každom druhom vnútrobloku nejaký pekný chalan. Momentálne sa mi páčia asi piati. Problém môže nastať, keď prehovoria. Tak ďaleko však nie sme. Prechádzame sa po Detve v nádeji, že na niektorého z nich narazíme. Pokocháme sa, a keďže máme dvanásť, žijeme z toho aj niekoľko dní. Koľko málo stačí ku šťastiu, keď ste na prahu dospievania. Kráčame popri potoku, lebo Naďa nechce ísť s igelitkou popri Čínskom.

Lady sa motá v tráve, všetko očucháva, stojíme a čakáme, kým ju to prestane baviť.

„Myslíš si, že keď človek zomrie, tak tam niečo je?“

„Myslíš tým nebo alebo čo?“

„Niečo. Čokoľvek.“

Začnem nad tým rozmýšľať.

„Tak neviem si predstaviť, že tam nič nie je. Teda viem, ale bolo by to smutné, nie?“

„Sľúb mi, že keby si zomrela skôr ako ja, tak sa mi ukážeš.“

„A čo ak nebudem môcť?“

„Tak mi dáš aspoň nejaké znamenie.“

„Aké?“

„To je jedno. Sľúb mi to,“ nalieha.

„Sľubujem, že ak zomriem skôr, ukážem sa ti,“ odrapkám s úsmevom, ale myslím to vážne.

Očividne jej na tom záleží. Začnem rozmýšľať o tom, že tam musí niečo byť, chcem, aby tam niečo bolo.

Naďa poľahuje vôdzku. Vidím na nej, že by už najradšej bola doma.

„Póď, Lady!“

Prejdeme pár metrov, už sme skoro pri pošte, keď za nami niekto zakričí: „Héj, lejdís end džentlmen!“

Obzrieme sa. Asi štyridsať metrov od nás postáva postarší chlapec a máva nám. V tichosti pokračujeme ďalej. Toto sa zdá trápne už aj mne. Je škaredý a slizký a neustále po nás pokrikuje. Obe pridáme do kroku. Mierime ku Kapustám s čiernym kučeravým kľbkom v päťách.

5

VTEDY V DETVE SA LIETALO
(Detva, jeseň 1998)

Otec leží na gauči v tmavomodrých teplákoch a tričku s krátkym rukávom. Ja sedím v kresle vedľa gauča. Je sobota doobeda a vonku už druhý deň prší, takže sme nešli k staršej Juchovej vyberať zemiaky. Pôjde sa až budúci týždeň.

Pozeráme film *Vtedy na Západe*. Už som ho videla, ale tentoraz sme ho zapli až v polovici, čo je škoda, pretože mne sa páči práve začiatok.

Otec zapíska, vzápätí sa ozve šuchot krídel a do obývačky vletí modrá andulka Piňo. Sadne si otcovi na zohnuté koleno, začne obhryzkávať okraj dierky na jeho teplákoch a robí z nej väčšiu. Niekedy mám pocit, že chce otca z tých teplákov vyslobodiť, tak urputne a svedomito to robí. Možno si myslí, že keď sa jej to podarí, tak otec vzlietne a odletia spolu.

Len ja viem, že sa to nestane. Poznám otca. Bojí sa zmien. Má rád svoju prácu požiarneho technika, svoje priznané pivo (s nepriznanou vodkou) v krčme u Slimáka cestou domov, svoj bicykel a starkú Juchovú, ktorá mu dáva pocítiť, že je užitočný, keď jej pomáha s pálením lístia

a všetkým ostatným. Nechce nič meniť, nechce lietať. Nechce opustiť moju mamu a nájsť si niekde takú, čo by ho mala radšej. Nechce piť menej ani nebudaj úplne prestať. Chce ležať, čakať, kým prestane pršať, a pozeráť westerny o iných bojovníkoch. Zadrieme, ani nedopozerá film.

Mama v kuchyni varí. Pečie kura a bublaninu. Poobede príde sestra. Chvíľu sa snažila bývať medzi krabicami a štetcami z maľovania, ale už jej rozbili kúpeľňu, a tak má prísť opäť k nám, kým sa byt nedokončí. Z umakartu a zaťahovacieho vécka so závesom sa stane priestranná murovaná miestnosť so svetlými kachličkami, vymení sa kuchynská linka, vymaľuje sa.

Mama popíja kávu, a keď odovzdá kura rúre, odíde s ňou na balkón, kde si zapáli aspoň dve cigarety. Ešte stále tam sedí, keď prídem za ňou s prosíkom, že chcem ísť von.

„Nie!“

„Ale prečo?“

„Veď prší.“

„Mne to nevadí. Sa neroztopím!“

„Nevymýšľaj!“

„Mami, ale ja chcem ísť von.“

„Nie, už som povedala!“ zvýši hlas a zapáli si.

Urazene sa zavriem v izbe. Nechápem. Mám nepremokavú šuštiачku. Tak trošku zmoknem, a čo? Komu to prekáža? Mne nie. A okrem toho o chvíľu prestane pršať. Netuším odkiaľ, ale viem to. Cítim to. Do pol hodiny vyjde slnko. Musí. Verím tomu.

Po lícach mi stekajú slzy a cez žalúzie pozerám na kvapky dažďa. Hypnotizujem oblaky, aby sa rozostúpili a vyšlo slnko. Vyjde, pretože chcem ísť von. Natiahnem si rifle, vymením tričko. Učešem sa. Pripravím bundu a čakám. Najprv príde mama. Určite. Aj to je istota. Príde mi povedať, že ju to mrzí. A tak sedím na svojej otáčacej stoličke

a čakám, kým sa toto všetko stane. Nemá zmysel ani otvoriť si knihu, veď to už-už musí byť.

Klopanie. Ticho. Otvoria sa dvere.

„Prepáč. Nechcela som kričať.“

Mlčím, v hrdle mám ukrivdenú guču.

„Chod', keď chceš.“

Zavrie dvere, nečaká na odpoveď, ktorej aj tak nie som schopná. Zazipsujem si bundu.

„Ahojte,“ poviem do prázdnej chodby.

Zavriem kľúčom, nebúcham, aby som nezobudila otca. Nastúpim do výťahu. Kým vyťahnem z pivnice bicykel, do mlák dopadajú posledné kvapky. Mraky sa vzdávajú. Objavia sa lúče, ktoré sa zablysnú v mláke, keď po nej prejde guma mojej Brigitky.

Žn-žn! Robím oblúčiky po ceste zo strany na stranu, rýchlosť a pocit voľnosti. Letím cestou. Letím smerom k Bobe. Na bicykli som tam hneď. Zvoním. Nemá nafúkané gumeny, takže von ísť nechce, ale volá ma k sebe hore. Je sama.

Vo vchode zamknem bicykel a vyveziem sa na samý vrch. Prejdem cez kuchyňu do izby, o ktorú sa delí so starším bratom. Pozerám z okna. Neprestajne ma uchvacuje ten výhľad. Na výšku šiesteho poschodia som zvyknutá, ale Boba býva o dve poschodia vyššie. Nie je to síce až taký veľký rozdiel, no môj žalúdok to cíti. Vždy sa príjemne zatočí ako na kolotoči, keď sa vykláňam z jej okna. Niekedy sa bojím, že vyskočím. Bolo by to také jednoduché. Len hop a už by som letela. Rýchlo okno zavriem a sadnem si k Bobe na posteľ.

„Kde sú?“

„Ľli do Kriváňa, ku starkej.“

„Aj brat?“

„Hej, vraj tam má frajerku. Podľa mňa si vymýšľa. Kto by ho chcel? Pozri, píšu tam niečo o tvojej skupine,“ hodí po mne *Bravo*.

Farebné stránky časopisu pristanú na posteli vedľa mňa. Listujem, no nič nevidím, nakoniec až na predposlednej strane nájdem polstránku o nich. O mojich *Caught in the act*. Pohľad mi padne na môjho Benjamína – usmieva sa a objíma ostatných členov. Nápis nad fotkou hlása: *Cita končí! Čo zapríčinilo rozpad kapely?* Prebieham článok očami. Odpoveď na otázku z úvodu však nedostanem.

V izbe mám za dverami všetky ich plagáty, čo som za tri roky nazbierala. Ich hudbu, pravdupovediac, nepočúvam, ale ten Ben sa mi tak veľmi páči, že vždy keď zavriem dvere do svojho sveta, musím sa s ním rozprávať. Vlastne sa rozprávam so všetkými členmi, ale k nemu mám iný vzťah. To je môj Benjamin Boyce. Jemu sa zverujem. Na neho už tri roky pozerám a usmievam sa.

„Škoda. Končia.“

„Niekdedy by sa mohol objaviť nejaký veľký plagát. Na rozlúčku.“

„Možno aj dvanásťstránka!“ nadchnem sa.

Najväčší plagát, ktorý mám v izbe, je osemstránka z minuloročného letného *Brava*, keď mali nový hit.

Zavriem *Bravo* a vrátim jej ho. Rozvalím sa na ustlanej posteli. Izba je maličká. Dve posteľe, dva písacie stolíky a dve skrinky. Je to vlastne jedna veľká izba, len je rozdelená skriňami na dve. Z druhej strany skriň majú rodičia spálňu. Vždy ma premkne úzkosť, keď tu sedím a pozerám na to. Skrine totiž nesiahajú až po strop, je nad nimi ešte dosť miesta. Zrejme aby prenikalo aj do spálne nejaké svetlo z okien na tejto strane. Vždy si predstavujem, že keď tu Boba zaspáva, musí počuť dýchať v posteli rodičov, šuchotanie perín a... a hlavne oni počujú ju. Možno to niekoho upokojuje, ale mne to pripadá desivé. Náhle som vďačná za svoju veľkú izbu, kde som sama a mám pocit súkromia, keď ho potrebujem. Ruky si dám pod hlavu a odvrátim zrak.

„Máš už darčeky?“

„Niečo. Mame som kúpila sošku. A ty?“

Som pedantná. Začiatkom októbra mám narodeniny a z peňazí, ktoré dostanem, vždy nakúpim väčšinu darčiekov. Skrývam ich zozadu svojho písacieho stolíka, kam nik nevidí. Veľakrát si tam len tak sadnem, pozerám na úhľadné balíčky a teším sa, ako si ich pod stromčekom pootvárajú.

„Mame som kúpila knihu o Lady Di a sestre *Kridla* od Danielle Steelovej. Ešte musím vymyslieť niečo ockovi a Andrejovi.“

„Uhm. Na knihy nemám peniaze.“

„Už ani ja. Otcovi budem musieť kúpiť niečo menšie a Andrejovi zrejme kúpim čokoládu. Alebo kilo soli.“

„A to už prečo?“

„On všetko strašne veľa soli.“

„Soľ nie je drahá, to máš dobré. Naši nesolia veľa.“

Smejeme sa.

„Poď, ukážem ti tú sošku.“

„Ale potom už budem musieť ísť. Ideme s Naďou do kina a predtým ešte musím zanieŕ domov bajk.“

Ukáže mi porcelánovú sošku dvoch štíhlych objímajúcich sa tiel.

„Pekná. A nechceš ísť s nami?“

„Nie, dík. Budem sa ešte učiť tú matiku. Ty to už vieš?“

„Otec mi to včera vysvetľoval. Asi to chápem.“

Brigitku zamknem v pivnici a idem rovno zazvoníť Nadi, domov nezájdem.

Rady chodíme do kina. Raz sa stalo, že sme pred kinom oslovovali ľudí a nahovárali ich, aby si tiež išli pozrieť film. Nechceli nám ho totiž pustiť, kým nás nebude aspoň päť.

Teraz sa to istotne nestane. Premietajú *Drvivý dopad*. Na plagáte, vylepenom vo výklade, sa na mesto valí obrovská vlna. Dokonca to zaujalo aj chalanov v našej triede a tuším aj nejakí hokejisti vpravli, že pôjdu.

Kino je takmer plné. Pani Chlpíková v pokladni nás pustí zadarmo – pozná moju mamu, ktorá pravidelne pomáha organizovať slávnosti –, a tak rýchlo prejdeme do sály. Ťahám Naďu dopredu.

„Pôjdeme do prvého radu?“

„Poďme radšej sem,“ ukáže na druhý.

Aj tak budem musieť mať zaklonenú hlavu, aby som videla na plátno.

Nakoniec sa však ukáže, že na tom nezáleží, pretože do prvého radu, presne predo mňa, si sadne najkrajší chlapec, akého som v svojom doterajšom živote videla.

A tak keď sa svetlá v sále zhasnú, môžem sa slastne oprieť do zamatového červeného sedadla a nepozerať na film. Sledujem len jeho profil, na ktorom sa pre mňa odohráva celý dej. Ale aspoň ma nebolí krk ako zvyčajne.

Bála som sa, že sa mi bude snívať o tom, ako utekám pred cunami, a nebudem vyspatá na písomku z matiky, no aj tak zatváram oči a vzápätí už letím.

Pofukuje príjemný vietor. Je zľahka popršané a ja sa rozbehnem zo strechy nejakého vysokého paneláka. Roztiahnem ruky. Chrbát aj nohy musím vystrieť ako pri plávaní, inak to nefunguje. A už letím. Rukami treba rýchlo mávať a potom pozvoľna kĺžem smerom dole.

Vzlietnuť zo zeme už nedokážem, ani keď mávam rukami ako blázon. Ale aj takéto pozvoľné lietanie je úplný sen.